

Prof. dr hab. Sławomir I. Bukowski, prof. zw.

Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny

im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu

Wydział Nauk Ekonomicznych i Prawnych

Katedra Biznesu i Finansów Międzynarodowych

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Joanny Adamskiej - Mieruszewskiej pt.
„Ryzyko długowieczności i jego znaczenie dla stabilności systemów emerytalnych w
państwach Unii Europejskiej” przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab.**

Danuty Marciniak – Najder, prof. zw. (Gdańsk 2017)

A. Ocena trafności wyboru i oryginalności problemu badawczego, hipotez

Recenzowana praca składa się z wykazu najważniejszych skrótów, ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu rysunków, spisu tabel, spisu złączników (łącznie 341 stron).

Temat pracy został właściwie i trafnie sformułowany. Problem badawczy, stanowiący przedmiot badań doktorantki jest bardzo aktualny, oryginalny i punktu widzenia naukowego bardzo ważny i interesujący.

Praca ma charakter interdyscyplinarny. Odnajdziemy w niej zagadnienia związane z ekonomią, demografią, finansami i ubezpieczeniami. Jednak, z uwagi na sam problem badawczy, stanowiący przedmiot badań doktorantki, zastosowane metody badawcze pracę kwalifikuję do dziedziny nauk ekonomicznych, do dyscypliny naukowej ekonomia.

Doktorantka trafnie sformułowała cel badawczy, którym jest „wielowymiarowa ocena wpływu ryzyka długowieczności na utrzymanie stabilności systemów emerytalnych w

państwach członkowskich Unii Europejskiej w kontekście przemian demograficznych” (s.6). Ponadto, autorka sformułowała cele szczegółowe (zob. s. 7). One również zostały trafnie sformułowane.

Teza pracy (a nie, jak doktorantka określiła – „główna hipoteza badawcza”) brzmi: „Funkcjonujące w państwach Unii Europejskiej zarówno w grupie UE-15, jaki NMS systemy emerytalne nie zapewniają skutecznej ochrony przed zagregowanym ryzykiem długowieczności, co w konsekwencji ma negatywny wpływ na ich stabilność” (zob. s. 7).

Przesłankami tak sformułowanej tezy są trzy hipotezy, które zostały sformułowane właściwie i wskazują na dobre rozpoznanie problemu badawczego przez doktorantkę (zob. s. 7).

Doktorantka zastosowała następujące metody badawcze: analizę krytyczną literatury, badania monograficzne, badania statystyczne, analizę scenariuszową, metodę delficką.

Reasumując: temat badawczy jest oryginalny i ważny, cele badawcze zostały właściwie sformułowane, teza i hipotezy badawcze są oryginalne i stanowią dobry punkt wyjścia do realizacji badań, zaś zastosowane metody badawcze właściwe dla problemu badawczego.

B. Konstrukcja pracy i ocena merytoryczna oraz formalna treści pracy

Tak sformułowanim celom badawczym, tezie i hipotezom została podporządkowana struktura pracy doktorskiej.

Rozdział I pt. „Geneza, pojęcie i znaczenie ryzyka długowieczności” ma charakter częściowo teoretyczny, a częściowo empiryczny. Z jednej strony, przedstawia się i analizuje w rozdziale zagadnienia teoretyczne, dotyczące pojęcia i teoretycznych aspektów ryzyka długowieczności, jego powiązania z teorią ubezpieczeń. Z drugiej strony, przedstawia się

tendencje zmian demograficznych obserwowanych od lat 50. XX w., analizuje procesy demograficzne, które warunkują pojawienie się ryzyka długowieczności w państwach Unii Europejskiej. Jest dobrze skonstruowany i napisany rozdział, stanowiący dobry punkt wyjścia do dalszych rozważań i analiz.

Rozdział II pt. „Źródła ryzyka długowieczności” składa się z trzech części. W pierwszej z nich dokonuje się analizy najważniejszych źródeł ryzyka długowieczności od strony teoretycznej, teoretyczne podstawy konstrukcji tablic trwania życia oraz prezentuje się metody prognozowania w demografii. W pozostałych częściach prezentuje się zastosowanie prognoz i tablic wymieralności do szacowania długości życia w państwach członkowskich UE. Dokonano pomiaru różnic pomierzy trwaniem życia według tablic kohortowych i przekrojowych dla wybranych państw UE-15.

W rozdział III pt. „Ryzyko długowieczności a stabilność systemów emerytalnych” dokonuje się analizy teoretycznych aspektów systemów emerytalnych i ich stabilności oraz sposobów jej pomiaru i modelowania. Następnie przeprowadza się autorskie badanie empiryczne, którego celem jest określenie wpływu ryzyka długowieczności na stabilność systemów emerytalnych krajów UE. Przedstawiono w sposób poprawny metodykę badania. Przeprowadzone badanie empiryczne pozwoliło na sformułowanie istotnych wniosków, z punktu widzenia weryfikacji sformułowanych we wstępie hipotez. Jest to jeden z najbardziej interesujących fragmentów pracy.

Rozdział IV pt. „Transfer na rynek finansowych jako metoda zarządzania ryzykiem długowieczności” poświęcono zagadnieniu zarządzania ryzykiem długowieczności w instytucjach prywatnych świadczących usługi w postaci dożywotnich świadczeń w ramach systemu emerytalnego, jak też poza nim. Przewidziano instrumenty rynku kapitałowego oraz rynku derywatów, a następnie poddano analizie możliwości wykorzystania instrumentów

finansowych tych rynków, jako narzędzi minimalizujących ryzyko długowieczności dla systemu emerytalnego.

Ważnym, z punktu widzenia celów badawczych i sformułowanych hipotez jest rozdział V pt. „Ocena stabilności systemów emerytalnych w wybranych państwach Unii Europejskiej w świetle rosnącego ryzyka długowieczności – badania własne”, Rozdział ten poświęcono wynikom przeprowadzonego autorskiego badania empirycznego. Jego celem była ocena i uporządkowanie metodą rang systemów emerytalnych państw członkowskich UE oraz wykazanie znaczenia ryzyka długowieczności dla stabilności systemów emerytalnych w poszczególnych państwach członkowskich UE. Zaprezentowano w nim również wyniki badań, dotyczących ocen stabilności systemów emerytalnych w kontekście ryzyka długowieczności, dokonanych metodą delficką w międzynarodowej grupie ekspertów.

Wszystkie hipotezy zostały zweryfikowane pozytywnie, zaś teza pracy została udowodniona.

Na uwagę zasługuje to, że doktorantka zastosowała w swoich badaniach, których wynikiem jest praca doktorska, różnorodne, starannie dobrane metody badawcze, co wskazuje na jej dużą wiedzę z zakresu metodologii i techniki badań ekonomicznych. Wykazała się również znajomością metod statystycznych, które poprawnie zastosowała. Praca zawiera obfitą, wyczerpującą literaturę. Ma ona charakter oryginalny i nowatorski. Jej opublikowanie po stosownych „przeróbkach” wydawniczych z pewnością wzbogaci literaturę przedmiotu.

Strona formalna pracy nie budzi zastrzeżeń.

C. Wnioski

Recenzowana rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, sformułowanego w postaci celów badawczych, tezy badawczej i hipotez

badawczych. Stanowi również istotny wkład w dyskusję nad problemem stabilności systemów emerytalnych oraz ryzyka długowieczności.

Doktorantka udowodniła sformułowaną w pracy tezę badawczą.

Treść rozprawy i zastosowane procedury badawcze, wskazują na obszerną ogólną wiedzę teoretyczną doktorantki i metodologiczną w zakresie ekonomii i finansów (w tym ubezpieczeń), w szczególności w stosowaniu różnych metod analizy, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Rozprawa w spelnia warunki określone w art. 13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.) dotyczące rozpraw doktorskich. Wnioskuje, zatem o dopuszczenie rozprawy doktorskiej mgr Joanny Adamskiej-Mieruszewskiej do publicznej obrony w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia. Ponadto, z uwagi na istotny wkład w dyskusję nad problemem ryzyka długowieczności i stabilności systemów emerytalnych oraz oryginalność podejścia naukowego wnioskuje o wyróżnienie pracy doktorskiej.

Radom, 17 października 2017 r.

